

ALLAS LIKA VÄRDE OCH LIKA RÄTT

Alla kan göra något

Studiehandledning

Landsorganisationen i Sverige

© 2012 Landsorganisationen i Sverige,
Mats Wingborg och Anna-Lena Lodenius
Omarbetning 2015 Mats Wingborg

Foto: Lars Forsstedt

Grafisk form: LO

Produktion och tryck: Bantorget Grafiska AB, Stockholm 2015

ISBN 978-91-566-3094-1

LO 15.10 1000

Innehåll

Inledning	4
Råd till dig som är handledare	5
Det goda samtalet	5
Förbered lokalen	6
Tips för att få igång samtalen	6
Goda råd	6
Ramprogram: Alla kan göra något – allas lika värde och rätt	7
Plan för en heldagskurs, 8 timmar	8
Första passet	8
En variant	10
Andra passet	10
Tredje passet	11
Fjärde passet	12
Förslag på en studiecirkel baserat på samma material	14
Första träffen	14
Andra träffen	15
Tredje träffen	15
Lästips	16

Inledning

Det här materialet är i först hand tänkt för en hel studiedag på 8 timmar. Materialet kan även användas för en studiecirkel, tre träffar om vardera 3 timmar är lagom, eller för självstudier. Mer information om hur det kan användas för en studiecirkel längre fram.

Boken är uppdelad i fyra kapitel, fokusera på de tre första. Det fjärde beskriver fackliga verktyg i arbetet mot antidemokratiska krafter och främlingsfientlighet och kan fungera som en fortsättning och fördjupning.

Till några kapitel finns tips på böcker, webbsidor och skrifter etc där du kan hämta mer information. Fler tips finns i slutet av studiehandledningen.

Det är också värt att ha i minnet att materialet är utformat på sådant sätt att det går att använda till så mycket mer. Till exempel kan det med fördel användas inom det facklig-politiska området då frågeställningarna hänger ihop och till stor del går in i varandra.

Råd till dig som är handledare

Du har kanske varit handledare tidigare vid fackliga utbildningar. Det här materialet handlar om lite andra frågor än vad som vanligen brukar tas upp. Det ställer speciella krav på dig som handledare.

Det är viktigt att du som leder studiedagen har läst igenom materialet ordentligt i förväg och vet mer än deltagarna. Det är också viktigt att du behärskar den fackliga värdegrunden och bottnar i den.

Det finns alltid en risk för att diskussioner går överstyr, det kan finnas deltagare som själva har antidemokratiska eller främlingsfientliga åsikter, medvetet eller omedvetet. Det kanske framförs åsikter

som måste bemötas omgående för att inte diskussionerna ska hamna snett.

Det goda samtalet

Diskussionerna som uppstår i gruppen är det viktiga. Om deltagarna är svårstartade och inte känner varandra tidigare kan det ibland vara bra att genomföra någon form av övning för att alla ska lära känna varandra. Vi ger några exempel på lämpliga sådana.

Värderingsövningar är också viktiga för att få deltagarna att reflektera över sina egna ställningstaganden.

Var noga med gruppindelning. Ta reda

på så mycket som möjligt om deltagarna innan kursstart och försök att konstruera så blandande och dynamiska grupper som möjligt, med deltagare med olika erfarenheter och bakgrund.

Det kan vara svårt om det bildas grupper i gruppen och informella ledare. Det kan göra att deltagare känner sig hämmade och inte vågar delta i samtalen. Ett sätt att undvika detta är att inte ha många deltagare från samma arbetsplats eller grupper där vissa känner varandra väl sedan tidigare.

Förbered lokalen

Tänk på hur rummet ser ut och är möblerat, det är lättare att prata fritt om man sitter i en cirkel och alla kan se varandras ansikten jämfört med traditionell klassrumsmöblering. Möblera om ifall det behövs.

Att ha ett bord framför sig kan vara bra om deltagarna vill föra anteckningar, men kanske inte nödvändigt. Ofta kan det kännas lättare att prata när alla sitter på stolar fritt i rummet.

Tillgång till whiteboard och/eller blädderböcker är bra så ni kan skriva ner det viktigaste som ni kommer fram till. En hög med så kallade post-it-lappar kan användas för vissa av övningarna. Glöm inte att ha med många pennor och block.

Tips för att få igång samtalen

Försök se till att alla har en chans att delta i samtalen. Är det någon som sitter tyst, medan andra dominerar? Är det någon som alltid pratar så mycket så att de andra tröttnar medan andra inte får säga någonting? Försök lyfta de tysta, fördela ordet.

Pröva inledningsvis att gå laget runt och låt alla i tur och ordning yttra sig i en fråga. Det känns alltid lättare att prata mer när man redan sagt något inför gruppen.

Genomför bikupor då och då. Be deltagarna diskutera en fråga i grupper om två eller tre för att sedan återkomma till gruppen och berätta vad de kom fram till. Det är lättare att säga något som man redan sagt i en mindre grupp. Bikupor är ett bra sätt att komma vidare när ni kör fast i samtalet i den stora gruppen eller om deltagarna är passiva.

Goda råd

Om du inte har svar på allt på en gång, ta hjälp av kursdeltagarna. Se det inte som ett misslyckande att du inte kan allt, ni ska studera ett stort och svårt område där ingen har svar på alla frågor och det kan inte heller kursdeltagarna förvänta sig att du ska ha.

Använd humor för att öppna sinnen och skapa dialog. Det går att skratta även om ni pratar om allvarliga saker.

Var öppen för frågor och diskussion men var noga med de svar som ges. Straffa inte den som uttrycker tvivelaktiga åsikter med tystnad eller fördömanden. Försök istället lugnt och sakligt förklara varför det som sagts inte överensstämmer med fakts värderingar.

Ramprogram: Alla kan göra något – allas lika värde och rätt

Första passet	<p>KURSSTART – OM 8-TIMMARSKURSEN.</p> <p>Samling och presentation av deltagarna.</p> <p>Genomgång av kursen: Syfte, upplägg, innehåll.</p> <p>Kommunikationsövning samt värderingsövning – ”Fyra hörn”</p>
	<i>Fikapaus</i>
Andra passet	<p>ALLAS LIKA VÄRDE OCH RÄTT – FACKETS IDÉ OCH UPPDRAG.</p> <p>Fackföreningens idé och uppdrag vilar på alla människors lika värde och lika rätt. Det har funnits med ända sedan starten för mer än 100 år sedan och måste finnas med även i framtiden. Det handlar om vår syn på rättvisa. Vi ger styrka åt den arbetande klassen.</p> <p>UTVECKLINGEN I SAMHÄLLET OCH EN ARBETSMARKNAD I STÄNDIG FÖRÄNDRING.</p> <p>Fackföreningen och kollektivavtalet har en hundra år lång historia. Under den tiden har arbetsmarknaden och samhället genomgått stora förändringar. Det har varit en kontinuerlig utveckling som i huvudsak har tjänat arbetstagarnas syften väl. Prövningarna har bitvis varit stora, men i ett historiskt perspektiv kan vi konstatera att vår arbetsmarknadsmodell har visat sig stark.</p> <p>Gruppdiskussioner kring kapitel 1 och 2 i boken.</p>
	<i>Lunch</i>
Tredje passet	<p>FACKET OCH HÖGERPOPULISMEN – DÄRFÖR TYCKER VI SÅ OLIKA.</p> <p>Vi tittar närmare på några viktiga skillnader i hur fackföreningsrörelsen och högerpopulisterna betraktar bland annat samhället, arbetsmarknaden och demokratin. Mycket i kapitlet är fördjupningsmaterial och avsett för den som vill veta mer. Ha även här gärna en introduktion till ämnet av någon som vet lite mer, men vänta tills ni genomfört värderingsövningen.</p>
	<i>Fikapaus</i>
Fjärde passet	<p>FACKLIGA VERKTYG MOT FRÄMLINGSFIENTLIGHET.</p> <p>Dagens sista pass ägnas åt att fundera kring fackliga verktyg mot främlingsfientlighet, innehållet ryms i bokens fjärde kapitel. Under dagens sista pass är det också viktigt att lämna utrymme för deltagarnas egna reflektioner över dagen. Utvärdering och öppen diskussion om dagen. Hur tar vi med det vi lärt oss ut på arbetsplatserna?</p> <p>AVSLUTNING.</p>

Plan för en heldagskurs, 8 timmar

Börja med att gå igenom materialet och vad kursen ska handla om. Låt deltagarna lufta sina förväntningar på dagen och svara på de eventuella frågor som finns kring upplägget. Berätta om upplägget och vad du själv tänker kring kursen.

Första passet

Det finns många sätt att få deltagarna att öppna sig för varandra och få igång ett bra samtal.

Du som är handledare börjar med att berätta om varför ni samlats och vad som är tankarna med dagen. Du berättar också vad dagen ska innehålla och ger exempel på saker ni ska prata om.

Ett tips är att ägna en stund i början åt någon form av kommunikationsövning så att deltagarna kan lära känna varandra. Enklast är att bara låta alla säga sitt namn och var de kommer ifrån. Sitter ni med bord framför er kan alla ha skyltar som de kan texta sitt namn på och ställa framför sig. Det är svårt att komma ihåg många namn. Ett alternativ är namnskyltar på bröstet.

Är gruppen stor kan det vara svårt att låta alla deltagare ta tid och göra en mer grundlig presentation av sig själva. Försök istället att alla går runt och hälsar, säger sina namn och något kort om vilka de är till varandra. Se till att alla rör på sig och inte fastnar på ett ställe.

Om det finns tid kan man låta deltagarna gruppera sig enligt någon princip som du bestämt på förhand. Några förslag:

- Åldersordning, från yngst till äldst på ett led.
- Hur många syskon är ni i familjen?
- Skapa grupper om inga syskon, ett syskon, två syskon etc.
- Äldst, mellan eller yngsta syskonet?
- Skapa grupper om yngst, mellan eller äldsta syskonet.

Det ska kännas lekfullt och kravlöst, meningen är att deltagarna ska få möjlighet att umgås lite med varandra under lättare former. Lämna några minuter för att deltagarna ska få bekanta sig med varandra och utbyta gemensamma erfarenheter, till exempel av att vara enda barnet i en familj. Låt inte heller detta ta för lång tid, bestäm när ni ska vara färdiga och avsluta.

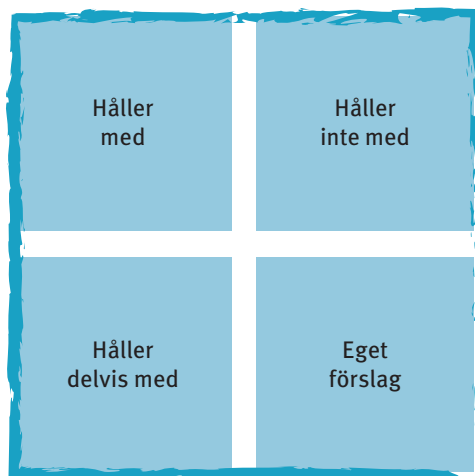
Ett gemensamt förhållningssätt

Formulera gemensamma regler/förhållningssätt tillsammans med gruppen. Låt dessa regler/detta förhållningssätt vara vägledande för klimatet i gruppen/kursen. Det kan handla om att respektera varandras åsikter, att ni pratar en i taget, att det ska vara högt i tak och att alla ska kunna säga vad de tycker, alla ska lyssna och visa respekt oavsett vad du tycker om den andres åsikter. Återkoppla till dessa regler/förhållningssätt under kursen: Håller vi oss till dessa?

Fördelen med att göra deltagarna delaktiga och medansvariga i processen är att de själva tar ett större ansvar för att skapa ett gott samtalsklimat.

Värderingsövning: Fyra hörn

”Fyra hörn” är en vanlig övning som låter deltagarna fundera över var de själva står och kanske också förändra sitt sätt att se på saker. De fyra hörnen i rummet har olika innebörd:

Läs upp ett påstående som deltagarna ska ta ställning till. Efteråt får alla deltagare placera sig i det hörn som stämmer bäst överens med vad de tycker, därefter får de berätta hur de tänkte. Ni lär inte hinna med alla så välj de som känns intressantast.

Det är viktigt att låta deltagarna motivera varför de valt ett visst hörn. Ingen får kommentera de andras svar. Du som handledare ska inte heller ta ställning eller värdera svaren. Det är tillåtet för deltagarna att byta ståndpunkt när de vill under övningen.

Tänk på att en värderingsövning inte är en diskussionsövning, ingen får angripa de andras åsikter och om man vill avstå från att motivera sin ståndpunkt så ska det vara helt okej.

Efter övningen kan du sammanfatta resultatet och utifrån det kan ni föra samtal på ett mer allmänt plan. Men det ska alltså inte ske under själva övningen och det ska inte handla om att avgöra om den ena eller andra som deltog gjort eller tänkt fel.

Ett bra tips är att inleda övningen med några påståenden av mer lekfull karaktär. Börja med enkla frågor som alla kan svara på som:

- Jag har sovit gott i natt.
- Jag äter alltid frukost.

Påståenden att använda i övningen:

- I Sverige har alla samma rättigheter.
- På min arbetsplats har alla samma möjligheter och samma villkor.
- Om någon behandlas kränkande säger jag ifrån.
- Facket är till för alla som jobbar.
- Facket ska inte ta ställning politiskt.
- Facket ska inrikta sig på det som händer i Sverige.
- Vi måste samarbeta med arbetsgivarna för att det ska bli bra på jobbet.
- Jag har aldrig märkt av några fördomar på min arbetsplats.
- Om någon skulle uttrycka sig fördomsfullt eller rasistiskt skulle jag självklart säga ifrån.
- Det är viktigt att vara överens när man pratar.
- Det är viktigt att inte bli osams när man diskuterar.
- Man ska veta vad man pratar om innan man öppnar munnen.
- Man kan känna att något är fel även om man inte har alla fakta.

En variant

Man kan också variera fyra-hörn-övningen genom att ge hörnen annan innebörd. Nu betyder varje hörn en bestämd åsikt.

1. Var i samhället är de som är födda i respektive utanför Sverige mest jämlika?
 - a) I den politiska världen.
 - b) På arbetsplatsen.
 - c) Hemma, kvinnor och män emellan.
 - d) Eget alternativ.
2. När vi ska sätta samman en fungerande grupp är vi mest intresserade av:
 - a) Att undvika diskriminering på grund av kön eller ursprung.
 - b) Att ta hänsyn till hur länge människor arbetat hos oss.
 - c) Att det blir rätt man eller kvinna på rätt plats.
 - d) Eget alternativ.

Andra passet

Kort om temat för det andra passet:

”Allas lika värde och lika rätt – fackets idé och uppdrag”

Fackföreningens idé och uppdrag vilar på alla människors lika värde och lika rätt. Det har funnits med ända sedan starten för mer än 100 år sedan och måste finnas med även i framtiden. Det handlar om vår syn på rättvisa. Vi ger styrka åt den arbetande klassen.

För att lyckas med detta måste arbetstagarna skyddas mot godtycke och marknadskrafterna. Alla har rätt till samma skydd och alla är lika värda att skyddas. Den som undantas från detta kommer att underkastas godtycke och marknadskraf-

terna. Resultatet är att vårt löfte kommer att brytas. Några får sämre villor, blir billigare. Och det fackliga löftet urholkas.

”Utvecklingen i samhället och en arbetsmarknad i ständig förändring”

Fackföreningen och kollektivavtalet har en hundra år lång historia. Under den tiden har arbetsmarknaden och samhället genomgått stora förändringar. Det har varit en kontinuerlig utveckling som i huvudsak har tjänat arbetstagarnas syften väl. Prövningarna har bitvis varit stora, men i ett historiskt perspektiv kan vi konstatera att vår arbetsmarknadsmodell har visat sig stark.

Historien har lärt oss hur vi bäst möter nutidens utmaningar. Den svenska arbetsmarknaden är en del av en europeisk arbetsmarknad, arbetstagare och företag rör sig över nationsgränserna. Bemanning, entreprenad och upphandling är vår vardag. Samtidigt ser vi hur klassklyftorna ökat. Tvärtemot vad vi vill stå för. Vår politik för att motverka ökade klassklyftor är mer aktuell än någonsin.

Beroende på hur stor gruppen är kan ni välja att avhandla alla frågor i storgrupp eller dela upp er på mindre.

Diskussionsfrågor

Här följer ett antal diskussionsfrågor i anslutning till boken. Låt samtalen ta tid, låt deltagarna utveckla sina tankar. Notera eventuellt de viktigaste slutsatserna och sammanställ dessa på whiteboard eller blädderblock. Det är inte säkert att ni hinner diskutera alla frågor, välj i så fall de som ni tycker verkar intressantast.

- Är dragkampen mellan arbetsgivare och facket lika viktig i dag som förr?
- Vilken betydelse har det för facket att arbetsgivarna allt oftare ser bortom nationerna och har världen som sitt arbetsfält?
- Finns det anledning att fortfarande använda ett ord som klasskamp?
- Varför är kollektivavtalen fortfarande så viktiga?
- Varför är det fackliga löftet minst lika viktigt i dag?
- Varför är det så självklart att facket ska vara motståndare till främlingsfientlighet och antidemokratiska krafter?
- Hur skiljer sig hoten från nyliberalismen och högerpopulismen?
- Vad betyder det att högerpopulismen står för två hot mot facket och arbetarrörelsen?

Tredje passet

Första passet efter lunch baserar sig på det betydligt längre avsnittet ”Facket och högerpopulismen – därför tycker vi så olika”. Men mycket är fördjupningsmaterial och avsett för den som vill veta mer. Ha även här gärna en introduktion till ämnet av någon som vet lite mer, men vänta tills ni genomfört värderingsövningen.

Kort om temat för tredje passet:

”Facket och högerpopulismen – därför tycker vi så olika”

Vi tittar närmare på några viktiga skillnader i hur fackföreningsrörelsen och högerpopulisterna betraktar bland annat samhället, arbetsmarknaden och demokratin. De underkänner klassbegreppet, konflikter i samhället förklaras med att vi har

olika kultur, religion eller etnicitet. *Vad betyder det för oss och det fackliga löftet om deras synsätt vinner mark?*

De betonar gemenskap och nationell sammanhållning. *Vad innebär det för en kamporganisation som facket?*

Allas lika värde och lika rätt. *Vad händer på arbetsmarknaden och med demokratin om det inte längre gäller?*

Värderingsövning

Genomför ytterligare en värderingsövning enligt de anvisningar som gavs tidigare i texten, men välj några andra påståenden att utgå ifrån.

Diskussionsfrågor

- Vad betyder det att vi fått ett tredje block i politiken?
- Hur kan man sammanfatta den politik som högerpopulistiska partier står för? Vad vill de?
- På vilket sätt kan man säga att de är höger och inte vänster om man tittar på vilken politik de står för?
- Hur ser de på kvinnans ställning i samhället?
- Hur ser de på arbetsmarknaden?
- Hur ser de på invandrare?
- På vilket sätt går de emot fackets värderingar?
- Hur kan de säga att de är de nya arbetarpartierna? Ligger det någonting i det?
- Vilken betydelse har Sverigedemokraternas historia i dag? Hur skiljer den sig från liknande partier i andra länder?
- Hur har arbetarrörelsen hanterat de högerpopulistiska partierna i andra länder i Europa?

- Varför har högerpopulistiska partier en så negativ syn på arbetarrörelsen?

Fjärde passet

Dagens sista pass ägnas åt att fundera kring fackliga verktyg mot främlingsfientlighet. Underlaget ryms i bokens fjärde del men också i de olika faktaavsnitt som finns från sidan 58 till och med sidan 77. Under detta block är det viktigt att stort utrymme lämnas åt deltagarnas egna reflektioner.

Kort tema för fjärde passet:

Fackliga verktyg mot främlingsfientlighet

Starka fackliga organisationer med en närvaro på arbetsplatserna är en viktig framgångsfaktor i arbetet för allas lika värde. Starka fackliga organisationer bidrar också i sig till att motverka främlingsfientlighet och framväxten av högerpopulistiska organisationer.

Högerpopulistiska organisationer lever på att odla myten om sitt eget utanförskap, att de som sanningsägande är motarbetade av etablissemangen. Som fackliga företrädare måste vi vara beredda att ta debatten, även om vi inte i onödan ska förstora den här typen av partier och dem obefogad uppmärksamhet.

Det är också en avgörande skillnad mellan att diskutera med företrädare för SD och med LO-medlemmar som hyser vissa sympatier med SD. De officiella företrädarna kan vi ställa till svars för SD:s politik, som antifackliga förslag och att man i samband med budgeten i riksdagen röstat emot en höjning av a-kassan. När det gäller LO-medlemmar som uppvisar sympatier för SD gäller det att föra en dialog och lyss-

na på argumenten. En del av dessa medlemmar är framför allt oroade för framtida sysselsättning och välfärd på den lokala orten och är därför misstänksamma mot alla etablerade partier och organisationer. I ett avsnitt i studiematerial finns också statistik som visar hur LO-medlemmar röstar. Utifrån det är det lämpligt att föra en diskussion om vad det beror på att SD ökat sina röster inom LO-kollektivet och vad det betyder för den fackliga strategin.

En annan avgörande fråga handlar om förändringarna på den svenska arbetsmarknaden. De finns växande grupper av arbetare från andra länder som arbetar tillfälligt i Sverige. Många blir utnyttjade på arbetsmarknaden. Väldigt ofta jobbar de på arbetsplatser där det saknas kollektivavtal. Synen på dessa arbetares villkor är en skiljelinje mellan LO och högerpopulister. LO kräver att svenska kollektivavtal ska gälla i Sverige. Då förhindras både exploatering och social dumping. Högerpopulister försvarar aldrig dessa arbetares rättigheter.

Nära kopplat till detta är synen på hur integrationen ska bli bättre i Sverige. Den nyliberala tankesmedjan driver linjen att det borde skapas fler låglönejobb. Enligt Timbro skulle det leda till att fler personer som flyttat till Sverige från andra länder skulle få ett arbete. LO är motståndare till en politik som leder till ökade sociala och ekonomiska klyftor och menar att det inte finns belägg för att en sådan politisk skulle skapa en ökad sysselsättning. I Sverige och många andra OECD-länder har klyftorna ökat under det senaste årtiondet samtidigt som arbetslösheten har ökat. I

LO-rapporten "Vägen till full sysselsättning och rättvisare löner" diskuteras en helt annan strategi för att öka sysselsättningen, nämligen en politik som bygger på investeringar, stimulans av efterfrågan och förbättrad utbildning.

Frågor att använda när ni reflekterar över utbildningsdagen:

- Hur ta debatten på arbetsplatser där SD har många sympatisörer?
- Hur lyfta frågan om exploateringen och diskrimineringen av utsatta arbetare?
- Hur bör den fackliga strategin se ut för att motverka främlingsfientlighet och högerpopulism?
- Vad kan vi ta med oss hem?
- Finns det något som saknas där vi behöver lära mer?
- Om deltagarna vill fortsätta att lära sig mer om dessa frågor, hur ska de gå tillväga?

Du som är handledare kan visa deltagarna det fjärde kapitlet i kursen och de faktaavsnitt som följer därefter. Berätta kort om innehållet och hur det kan användas. Ge gärna tips på böcker, webbsidor och annat där deltagarna kan hitta mer information.

Låt eventuellt deltagarna sätta sig i bikupor med postit-lappar och låt var och en skriva ner vad som var bäst under dagen, en sak räcker. Om det var fler saker som var bra – använd fler lappar. Avsluta med att läsa upp lapparna och sätt upp dem på tavlan. Diskutera. Vad kan man göra bättre nästa gång?

Förslag på en studiecirkel baserat på samma material

**Tid: 9 timmar uppdelad på tre
träffar om vardera
3 x 45 minuter**

De allmänna råden för endagarskursen kan förstås användas även för en studiecirkel. Läs alltså det som stod i början av texten om hur du kan arbeta som handledare (eller i det här fallet studiecirkel- ledare).

Första träffen

Läsning:

- Kapitel 1 "Allas lika värde och lika rätt – fackets idé och uppdrag".
- Kapitel 2 "Utvecklingen i samhället och en arbetsmarknad i ständig förändring".

Se ovan under första passet för råd kring hur deltagarna presenterar sig för varandra och bekantar sig lite mer med varandra samt för övningar som kan genomföras för att få en bra start.

Diskussionsfrågorna blir också desamma som för första passet ovan.

Andra träffen

Läsning:

- Kapitel 3 "Facket och högerpopulismen
- därför tycker vi så olika".

Se ovan andra passet för diskussionsfrågor. Genomför även en fyrahörns-övning på det sätt som beskrivs ovan under andra passet.

Tredje träffen

Läsning:

- Kapitel 4: "Fackliga verktyg mot främlingsfientlighet".

Genomför gärna den andra värderingsövningen som nämns under det tredje passet ovan. Diskutera sedan vad facket kan göra för att minska rasism och främlingsfientlighet.

Diskussionsfrågor:

- Varför är facket särskilt viktigt för att motverka antidemokratiska krafter och minska främlingsfientlighet i samhället?
- Vad ska man tänka på vid samtal med personer som gärna uttrycker åsikter åt det främlingsfientliga hållet?
- Vilket förhållningssätt ska man ha till åsikter av det här slaget?
- Hur ska facket agera gentemot de högerpopulistiska partierna?
- Vilka frågor är viktigast att ta fasta på?
- Varför behövs gränsöverskridande arbete mot högerpopulism?

Lästips

Demker, Marie, *Sverige åt svenskarna – Motstånd och mobilisering mot invandring och invandrare i Sverige*, Atlas, 2014

Fusk och utnyttjande, LO, 2013

Gäst i verkligheten, LO, 2013

Göransson, Ingemar & Holmgren, Anna, *Uppdraget: att värna det fackliga löftet*, LO, 2004

Lodenus, Anna-Lena, Nilsson Niclas m fl, *SD – ett arbetarfientligt och antifackligt parti*, LO, 2014

Lodenus, Anna-Lena, *Vi säger vad du tänker*, Atlas, 2015.

Vägen till full sysselsättning och rättvisare löner, LO, 2015.

Wingborg, Mats, *En röst på SD är en röst på högern*, Katalys, 2014

I samarbete med

FACKFÖRENINGSRÖRELSEN kan aldrig acceptera att människor spelas ut mot varandra. Det gäller i så väl samhället i stort som på arbetsmarknaden som helhet och på den enskilda arbetsplatsen.

GRUNDEN FÖR DETTA ARBETE är en stark och enad fackföreningsrörelse med heltäckande kollektivavtal samt en stark arbetsrätt. Syftet är att förhindra lönekonkurrens, social dumpning och att grupper i arbetslivet spelas ut mot varandra. Vidare måste det till ett aktivt fackligt arbete mot antidemokratiska krafter, främlingsfientlighet och diskriminering i samhället och på den enskilda arbetsplatsen.

VI SKA GE MEDLEMMARNA mod, styrka och kunskap genom att bland annat erbjuda utbildning till alla förtroendevalda. Tanken är att vi ska diskutera och debattera vår fackliga värdegrund. Som stöd för detta arbete ska vi bland annat ta fram korta material till olika målgrupper. Vi ska arbeta med att påverka debatten och politiken och vi ska synas mer i grund- och gymnasieskolan.

LO FORTSÄTTER NU SIN KAMP mot främlingsfientlighet och rasism. LO och förbunden ska bli en än starkare antirasistisk röst i samhället och i samhällsdebatten. Vårt nya, omarbetade och uppdaterade material *Alla kan göra något* är ett viktigt hjälpmedel i vårt fortsatta arbete. Läs det, utbild dig och dina kamrater och använd det i ditt fackliga arbete!

Oktober 2015

ISBN 978-91-566-3094-1

www.lo.se